

3 · 4

31 / 1983

***Slovenský
národopis***

Na obálke: 1. strana: Matka s dieťaťom. Lučivná, o. Poprad. Foto J. Nový, 1959,
Archív NÚ SAV

4. strana: Rodina. Detail z tabulovej maľby Majstra Pavla z Levoče. Levoča, okolo r. 1520. Tento, ako aj ostatné historicky staršie obrazové doklady, sú z pripravovanej práce PhDr. Sone Kovačevičovej, CSc. o ikonografických materiáloch dokladajúcich život ľudu na Slovensku od VIII. do XVIII. storočia.

Obrazový dokumentárny materiál v čísle poukazuje na historické korene a vývin tradícií rodinného života a spolunažívania, ktorého jednotlivé elementy a zložky pretrvávajú dodnes.

HLAVNÁ REDAKTORKA
Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA
Viera Gašparíková

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Adam Pranda, Antonín Robek

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

ÚLOHA RODINY V ETNOKULTÚRNYCH PROCESOCH V PODMIENKACH SOCIALIZMU

- Úvod (Božena Filová) 344
- Filová, B. (ČSSR): Súčasná rodina ako miesto pôsobenia tradícií spôsobu života 350
- Drobiževová, L. M. (ZSSR): Etnosociologické štúdium rodiny v ZSSR a možnosti porovnávacích výskumov 361
- Todorov, D. (BLR): Obsah, štruktúra a intenzita kultúrneho využitia súčasnej bulharskej rodiny 367
- Biernacka, M. (PLR): Rodinné vzťahy a väzby v dedinskej spoločnosti — tradície a premeny 377
- Morvayová, J. (MLR): Premeny rodinných sviatkov v období socializmu 386
- Griepentrogová, G. (NDR): K niektorým zmenám v partnerských vzťahoch v manželstvách a rodinách pracovne aktívneho obyvateľstva magdeburskej oblasti medzi rokmi 1900 až 1960 399
- Radovanovičová, M. (SFRJ): Podstatné znaky súčasných procesov premien v dedinskej rodine v Srbsku (Etnologický aspekt) 407
- Ždanková, T. A. (ZSSR): Štúdium zmien v tradičnej štruktúre rodiny u národov Strednej Ázie v podmienkach socializmu 414
- Makavejevová, L. (BLR): Etnosociálne aspekty rozvoja súčasných manželských a rodinných vzťahov 427
- Kašubová, M. S. (ZSSR): Tradície a inovácie vo vnútorodinných vzťahoch u národov Juhoslávie 435
- Szyferová, A. (PLR): Procesy premien kultúrnej tradície v miešaných manželstvách na území severného Poľska 445
- Antonić, D. (SFRJ): Autorita starešinu v tradičnej a súčasnej rodine 454
- Divacová, Z. (SFRJ): Súčasná transformácia úloh členov rodiny v obradoch 459
- Provazník, D. (ČSSR): Teoreticko-metodologické problémy výskumu rodiny (Sociologické hľadisko) 466
- Malá, E. (ČSSR): Vplyv kultúrnej orientácie rodiny na kultúrny vývoj detí (Sociologická analýza diferencovaných typov rodín) 479
- Robek, A. (ČSSR): Integrační a desintegrační tendence malé etnické skupiny 487
- Heroldová, I. (ČSSR): Predávaní etnokultúrnych informácií v etnicky homogenných a etnicky heterogenných rodinách 494
- Pranda, A. (ČSSR): Základné činitele procesu prenášania etnokultúrnych tradícií 501
- Kandert, J. (ČSSR): Štruktúra rodiny a tradície 517
- Salner, P. (ČSSR): K postaveniu osôb v dôchodkovom veku v súčasnej vidieckej rodine 524
- Ratica, D. (ČSSR): Rodinná výchova ako forma intergeneračného prenosu etnokultúrnych tradícií 534
- Čukan, J. (ČSSR): K problematike rodinného života baníckej dediny v kapitalizme a v socializme 541
- Štibrányiová, T. (ČSSR): Neúplné rodiny ako problém etnografického štúdia 552
- Rychlíková, M. (ČSSR): K niektorým problémom postavenia ženy v dôchodkovom veku v dedinskej ro-

dine	557	C. Zálešák: Folklórne hnutie na Slovensku (Milan Leščák)	648
Sigmundová, M. (ČSSR): K otázke tradície jedného dieťaťa v rodine	561	Umění a řemesla (Viera Feglová)	649
Stoličná, R. (ČSSR): Vplyv rodiny na udržiavanie tradičných prvkov v stravovaní	569	Kniha o Faustovi (Zora Vanovičová)	650
Profantová, Z. (ČSSR): Antitéza — funkčný prostriedok vyjadrenia patriarchálno-rodinných vzťahov v slovenských prísloviach	575	P. Horák: Struktura a dějiny. Ke kritice filosofického strukturalismu ve Francii (Rasta Stoličná)	651
Kočiš, F. (ČSSR): Kultúra jazykového prejavu v rodine	582	Sozialkultur der Familie (Peter Salner)	652
Gašparíková, V. (ČSSR): Rodina a rozprávačská tradícia	588	Nestelberg (Ema Drábiková)	654
Kiliánová, G. (ČSSR): Význam medzigeneračných vzťahov pre transmisiu ľudovej prózy na Kysuciach	593	Staryj Peterburg (Adam Pranda)	656
Krekovičová, E. (ČSSR): Miesto rodiny v mechanizme fungovania a transmisie piesní v dedinskom prostredí	601	The Future of pastoral Peoples (Peter Podolák)	658
		Geschichte der deutschen Volksdichtung (Mária Kosová)	660
		Truhen und Kästchen (Eva Večerková)	661
		OBSAH 31. ROČNÍKA	663
		СОДЕРЖАНИЕ	
ROZHLADY		РОЛЬ СЕМЬИ В ЭТНОКУЛЬТУРНЫХ ПРОЦЕССАХ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛИЗМА	
Pozdrav Michalovi Markušovi k sedemdesiatke (Adam Pranda)	607	Введение (Божена Филова) :	344
Vývoj záujmu o etnografický výskum rodiny a jeho súčasné tendencie v západnej etnografii (Viera Urbančová)	611	Филова, Божена (ЧССР): Современная семья как место воздействия традиций образа жизни	350
K otázke etnokultúrneho charakteru súčasnej rodiny v západnej Afrike (Juraj Vámoš)	617	Дробижева, Л. М. (СССР): Этносоциологическое изучение семьи в СССР и возможности сравнительных исследований	361
Medzinárodná konferencia MKKKB v Szentendre (Ján Botík)	619	Тодоров, Д. (Булгария): Содержание, структура и интенсивность культурного потребления в современной болгарской семье	367
Pracovný seminár o etnických procesoch (Magdaléna Paríková)	625	Биернацка, М. (Польша): Семейные отношения в деревенском обществе — традиция и перемены	377
Činnosť Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV v roku 1982 (Peter Salner)	628	Морван, Й. (Венгрия): Перемены семейных праздников в период социализма	386
RECENZIE A REFERÁTY		Грипентрог, Г. (ДДР): К некоторым изменениям в партнерских отношениях в браке и семье активного трудового населения деревень Магдебургской области в период 1900—1960 гг.	399
Socializace vesnice a proměny lidové kultury (Adam Pranda)	632	Радованович, М. (Югославия): Существенные знаки современных процессов изменений в деревенской семье в Сербии	407
R. Jeřábek a kol.: Proměny jihomoravské vesnice (Ján Podolák)	634	Жданко, Т. А. (СССР): Изучение изменений традиционной структуры семьи у народов Средней Азии в условиях социализма	414
Stratigraphische Probleme der Volksmusik in den Karpaten und auf dem Balkan (Soňa Burlasová)	637	Макавеева, Л. (Булгария): Этносоциальные аспекты развития современных супружеско-семейных отношений	427
Opera ethnologica 8. ČSAV — Etnografický atlas I. (Peter Slavkovský)	639		
J. Podolák: Tradičné ovčiarstvo na Slovensku (Viera Urbančová)	640		
V. Nosálová: Slovenský ľudový odev (Viera Urbančová)	642		
J. Paličková-Pátková: Ludové kožušnictvo na Slovensku (Viera Urbančová)	644		
M. Komorovská: Slovenské črπάky (Jarmila Paličková - Pátková)	647		

Кашуба, М. С. (СССР): Традиции и инновации во внутрисемейных отношениях у народов Югославии	435
Шифер, А. (Польша): Перемены культурной традиции в смешанных браках в северных областях Польши	445
Антониц, Д. (Югославия): Авторитет старейшины в традиционной и современной семье	454
Дивац, З. (Югославия): Современные трансформации ролей членов семьи в обрядах	459
Провазник, Д. (ЧССР): Теоретико-методологические проблемы семьи в ЧССР	466
Мала, Э. (ЧССР): Влияние культурной ориентации семьи на культурное развитие детей	479
Робек, А. (ЧССР): Тенденции интеграции и десинтеграции небольшой этнической группы	487
Херолдова, И. (ЧССР): Передача этнокультурной информации в этнически однородных и этнически неоднородных семьях	494
Пранда, А. (ЧССР): Основные факторы процесса передачи этнокультурных традиций	501
Кандерт, И. (ЧССР): Структура семьи и традиция	517
Салнер, П. (ЧССР): К положению лиц пенсионного возраста в современной словацкой деревенской семье	524
Ратица, Д. (ЧССР): Семейное воспитание как форма межпоколенной передачи этнокультурной информации	534
Чукан, Я. (ЧССР): К проблематике семейной жизни шахтерской деревни при капитализме и при социализме	541
Штибрани, Т. (ЧССР): Неполные семьи как проблема этнографического изучения	552
Рихликова, М. (ЧССР): Положение женщины пенсионного возраста в семье в начале 80-х годов 20-го века	557
Сигмундова, М. (ЧССР): К вопросу традиции системы одного ребенка в семье	561
Столична, Р. (ЧССР): Влияние семьи на сохранение традиционных элементов в питании	569
Профантова, З. (ЧССР): Антитеза — функциональное средство выражения патриархально-семейных отношений в словацких пословицах	575
Кочиш, Ф. (ЧССР): Культура языкового проявления в семье	582
Гашпарикова, В. (ЧССР): Семья и рассказчицкая традиция	588

Киллианова, Г. (ЧССР): Значение межпоколенных отношений для трансмиссии народной прозы на Кисуцах	593
Крековичова, Э. (ЧССР): Место семьи в механизме функционирования и трансмиссии песни в деревенской среде	601

ОБЗОРЫ

Юбилей Д-ра Михала Маркуша, канд. наук (Адам Пранда)	607
Развитие интереса к этнографическому исследованию семьи и его современные тенденции в западной этнографии (Вера Урбанцова)	611
К вопросу этнокультурного характера современной семьи западной Африки (Юрай Валоши)	617
Международная конференция МКККБ в Сентендре (Ян Ботик)	619
Рабочий семинар о этнических процессах (Магдалена Парикова)	625
Деятельность Словацкого этнографического общества САН в 1982 г. (Петер Салнер)	628

РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

СОДЕРЖАНИЕ ЖУРНАЛА ЗА 31-й ГОД ИЗДАНИЯ

INHALT

DIE AUFGABE DER FAMILIE IN DEN ETHNOKULTURELLEN PROZESSEN IN DEN BEDINGUNGEN IN SOZIALISMUS	
Einleitung (B. Filová)	344
Filová, Božena (ČSSR): Die gegenwärtige Familie als Wirkungsort der Traditionen der Lebensweise	350
Drobiževa, L. M. (UdSSR): Ethno-soziologisches Studium der Familie in der UdSSR und die Möglichkeiten der komparativen Forschungen	361
Todorov, D. (Bulgarien): Inhalt, Struktur und Intensität des Kulturverbrauches in der heutigen bulgarischen Familie	367
Biernacka, M. (Polen): Familienbeziehungen in der Dorfgemeinschaft	377
Morvay, J. (Ungarn): Die Wandlungen der Familienfeiertage in der Epoche des Sozialismus	386
Griepentrog, G. (DDR): Zu einigen Veränderungen der Partnerbeziehun-	

gen in den Ehen und Familien der werkstätigen Dorfbevölkerung der Magdeburger Börde zwischen 1900 und 1960	399	sion ethnokultureller Informationen zwischen den Generationen	534
Radovanović, M. (Yugoslawien): Wesentliche Merkmale der gegen- wärtigen Veränderungsprozesse in der dörflichen Familie in Serbien	407	Čukan, J. (ČSSR): Zur Problematik des Familienlebens in den Bergen- arbeiterdörfern im Kapitalismus und im Sozialismus	541
Ždanko, T. A. (UdSSR): Studium der Veränderungen in der traditionellen Familienstruktur der Völker in der Mittleren Asien in der sozialistischen Bedingungen	414	Štibrányiová, T. (ČSSR): Die un- vollständigen Familien als Problem des ethnographischen Studiums	552
Makaveeva, L. (Bulgarien): Ethno- soziale Aspekte in der Entwicklung der heutigen Ehe- und Familienbe- ziehungen	427	Rychlíková, M. (ČSSR): Die Stel- lung der Frau im Rentenalter in der Familie zu Beginn der achziger Jahre des 20. Jahrhunderts	557
Kašuba, M. S. (UdSSR): Traditionen und Innovationen in den Interfami- lienbeziehungen der Völker Yugosla- wiens	435	Sigmundová, M. (ČSSR): Zur Fra- ge des Einkindsystems in der Fami- lie	561
Szyfer, A. (Polen): Die Veränderun- gen in der Volkskultur und das Wir- ken der Tradition in den Mischehen in den nördlichen Gebieten Polens	445	Stoličná, R. (ČSSR): Die Einfluss der Familie auf die Beibehaltung traditioneller Elemente in der Bekös- tigung	569
Antonić, D. (Yugoslawien): Die Autorität des Stammesältesten in der traditionellen und in der heutigen Familie	454	Profantová, Z. (ČSSR): Die Anti- these — ein funktionelles Mittel patri- archale Familienbeziehungen in den slowakischen Sprichwörtern aus- zudrücken	575
Divac, Z. (Yugoslawien): Die derzei- tigen Veränderungen in den Rollen der Familienglieder bei den Zeremonien in der Familie	459	Kočiš, F. (ČSSR): Die Kultur der sprachlichen Äusserungen in der Fami- lie	582
Provazník, D. (ČSSR): Theore- tisch-methodologische Probleme bei der Erforschung der Familie in der ČSSR	466	Gašparíková, V. (ČSSR): Die Fami- lie und die Erzähltradition	588
Malá, E. (ČSSR): Der Einfluss der kul- turellen Orientierung der Familie auf die Kulturentwicklung der Kin- der	479	Kiliánová, G. (ČSSR): Die Bedeu- tung der Beziehungen zwischen den Generationen für die Transmission der volkstümlichen Prosa im Kysuce- Gebiet	593
Robek, A. (ČSSR): Integrations- und Desintegrationstendenzen einer klei- ner ethnischen Gruppe	487	Krekovičová, E. (ČSSR): Die Stel- lung der Familie im Mechanismus der Funktion und Transmission der Volkslieder in der dörflichen Um- welt	601
Heroldová, I. (ČSSR): Die Übergabe ethnokultureller Informationen in ethnisch homogenen und ethnisch he- terogenen Familien	494	RUNDSCHAU	
Pranda, A. (ČSSR): Grundlegende Faktoren des Prozesses der Trans- mission ethnokulturellen Traditio- nen	501	Gruss für PhDr. Michal Markuš, CSc. zum 70. Geburtstag (Adam Pranda)	607
Kandert, J. (ČSSR): Die Struktur der Familie und die Tradition	517	Entwicklung des Interesses für die eth- nographische Forschung der Familie und ihre gegenwärtige Tendenzen in der westlichen Ethnographie (Viera Urbanová)	611
Salner, P. (ČSSR): Die Position der Personen im Rentenalter in der heuti- gen slowakischen ländlichen Fami- lie	524	Zur Frage des ethnokulturellen Cha- racters der gegenwärtigen Familie in Westafrika (Juraaj Vámoš)	617
Ratica, D. (ČSSR): Die Erziehung in der Familie als Form der Transmis-		Internationale Konferenz IKKKB in Szentendre (Ján Botík)	619
		Arbeitsseminar über die ethnischen Prozesse (Magdaléna Paríková)	625
		Tätigkeit der Slowakischen ethnogra- phischen Gesellschaft bei der Slowa-	

kischen Akademie der Wissenschaften im Jahre 1982 (Peter Salner) . 628

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

CONTENTS

ROLE OF THE FAMILY IN ETHNO-CULTURAL PROCESSES UNDER THE CONDITIONS OF SOCIALISM

Introduction (Božena Filová)	344
Filová, Božena (Czechoslovakia): The present day family as the place of activity of the traditions charac- terizing the way of life	350
Drobiževa, L. M. (USSR): The eth- nosociological study of the family in the USSR and the possibilities of comparative researches	361
Todorov, D. (Bulgaria): The content, structure and intensity of the present Bulgarian family	367
Biernacka, M. (Poland): The family relationships in the rural communi- ty — traditions and transformations	377
Morvay, J. (Hungary): The transfor- mations of family holidays in the pe- riod of socialism	386
Griepentrog, G. (GDR): On some changes affecting the relationships of partners in marriages and families of the population of Magdeburg region actively involved in the working pro- cess of a small ethnical group	399
Radovanović, M. (Yugoslavia): The fundamental features of the re- cent transformation processes in the village family in Serbia	407
Ždanko, T. A. (USSR): The investi- gation of changes in the traditional family structure in the Middle Asia nations under socialism	414
Makaveeva, L. (Bulgaria): The eth- nosocial aspects in the development of the present day matrimonial and family relationships	427
Kašuba, M. S. (USSR): Traditions and innovations in the intrafamily re- lationships of Yugoslavia nations	435
Szyfer, A. (Poland): The transforma- tions of folk culture and acting of traditions in the mixed families of the northern regions of Poland	445
Antonić, D. (Yugoslavia): The authority of the senior in the tradi- tional and present day family	454
Divac, Z.: (Yugoslavia): The present- day transformations concerning the	

tasks of the family members in ce- remonies	459
Provazník, D. (Czechoslovakia): Theoretical and methodological prob- lems of the family research	466
Malá, E. (Czechoslovakia): The in- fluence of cultural orientation of the family on cultural development of the children	479
Robek, A. (Czechoslovakia): The in- tegration and disintegration tenden- cies of a small ethnical group	487
Heroldová, I. (Czechoslovakia): The transmission of ethnocultural infor- mation in ethnically homogenous and heterogenous families	494
Pranda, A. (Czechoslovakia): The ba- sic factors representing the process of transmitting the ethnocultural tra- ditions	501
Kandert, J. (Czechoslovakia): The structure of family and the tradition	517
Salner, P. (Czechoslovakia): On the status of persons at the retirement age in the present day village family	524
Ratica, D. (Czechoslovakia): The fa- mily upbringing as a form of inter- generation transmission of the eth- nocultural traditions	534
Čukan, J. (Czechoslovakia): On the problems related to the family life of miner's village in capitalism and so- cialism	541
Štibrányiová, T. (Czechoslovakia): Incomplete families as a problem of ethnographical study	552
Rychlíková, M. (Czechoslovakia): On some problems concerning the po- sition of women of retirement age in the village family	557
Sigmundová, M. (Czechoslovakia): To the question dealing with the tra- dition of a single child in family	561
Stoličná, R. (Czechoslovakia): The family influence on preserving the traditional elements in food	569
Profantová, Z. (Czechoslovakia): Antithesis — a functional means of expressing the patriarchal—family relationships in Slovak proverbs	575
Kočiš, F. (Czechoslovakia): The cul- ture of speech utterance in the fa- mily	582
Gašparíková, V. (Czechoslovakia): The family and the tradition of sto- ry-teller	588
Kiliánová, G. (Czechoslovakia): The significance of the intergeneration re- lations for the transmission of folk prose in Kysuce region	593

Krekovičová, E. (Czechoslovakia):
 The position of family in the mechanism of functioning and transmission of songs in the village environment .

601

COMMENTARY

The jubilee of Ph. D. Michal Markuš (Adam Pranda) . . . . .
 The development of interest in ethnographical family research and its presents day trends in western ethnography (Viera Urbancová) . . . . .

607

611

Ethnocultural character of the present day family in West Africa (Juraj Vámoš) . . . . .
 International conference IKKKB in Szentendre (Ján Botík) . . . . .
 Working seminar on ethnic processes (Magdaléna Paríková) . . . . .
 Activity of the Slovak Ethnographic Society at the Slovak Academy of Sciences in 1982 (Peter Salner) . . . . .

617

619

625

628

BOOKREVIEWS AND REPORTS

CONTENTS OF THE 31TH VOLUME

VÝZNAM MEDZIGENERAČNÝCH VZŤAHOV PRE TRANSMISIU ĽUDOVEJ PRÓZY NA KYSUCIACH

GABRIELA KILIÁNOVÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

1. Podstatná časť javov ľudovej kultúry sa odovzdáva prirodzenou (priamou) komunikáciou medzi členmi spoločenstva v synchronnom a diachronnom procese. V prípade neinštitucionalizovaných foriem kultúry je tento typ komunikácie často jediným spôsobom a priame odovzdávanie zárukou ďalšej existencie javu.

Vo folkloristike sa jestvovanie a tradovanie javu v určitom spoločenstve, jeho kolektívna podstata, pokladá za jeden zo základných znakov folklóru.¹ Konkrétnejšie sa však mechanizmy transmisie folklóru nesledovali, alebo stáli len na okraji záujmu bádateľov. Kľúčová pozícia v prenose tradícií sa pripisovala predovšetkým rodine. Tento názor podporili i výsledky monografického štúdia výrazných rozprávačských alebo speváckych osobností,² u ktorých rodina vskutku často zohrávala významnú úlohu. Rozvoj ekologickej (kontextuálnej) metódy upriamil pozornosť na sledovanie folklóru ako živého dynamického procesu a dotkol sa tým v mnohom otázok transmisie. Zvlášť významné sú práce, ktoré sa usilujú o dôkladné štúdium folklórnych javov v súčasnom lokálnom spoločenstve³ i za pomoci sociologických metód, napr. sociometrie.⁴ Výsledky prác korigujú v istých smeroch doteraz existujúce predstavy o úlohe rodiny a

medzigeneračných vzťahov v procese transmisie folklóru.

2. Za východisko štúdia medzigeneračných vzťahov pre transmissiu ľudovej prózy nám poslúžili výskumy v obci Nová Bystrica roku 1981 a 1982.⁵ V obci takmer až do súčasnosti manifestne jestvoval tradičný slovesný repertoár. Generácia najstaršia (nad 60 rokov) a stredná (od 35 do 60 rokov) disponuje bohatým počtom rozprávání tradičných žánrov. Ide najmä o poverové poviedky, povesti, legendy, humoristické, novelistické i čarovné rozprávky. U mladšej generácie (od 18 do 35 rokov), mládeže (od 15 do 18 rokov) a detí (do 15 rokov), možno tiež sledovať znalosť tradičného lokálneho repertoáru.⁶ Tento jav sa dá vysvetliť dlhým pretrvávaním tradičnej lokálnej kultúry aj po roku 1948.⁷ Podstatné zmeny v spôsobe života a kultúry obyvateľov Novej Bystrice nastávajú od polovice šesťdesiatych rokov. Príčiny retardácie môžeme hľadať v malej mobilite obyvateľov, v súkromnom hospodárení, v spôsobe osídlenia (dvory), v istej teritoriálnej odlúčenosti a iných javoch spoločenskej a psychologickéj podstaty (napr. silná endogamia aj po roku 1945⁸).

Mechanizmy transmisie folklóru medzi generáciami sme podrobnejšie sledovali u obyvateľov dvora U Bereši.⁹

Dvory v Bystrickej doline, ako základné sídelné jednotky,¹⁰ tvorili relatívne samostatné hospodárske a spoločenské skupiny v rámci celej dediny. Vedomie spolupatričnosti obyvateľov jedného dvora je samozrejme pre najstaršiu a strednú generáciu, pretrváva ako povedomie aj u mladšej generácie, mládeže a detí. Každodenný styk obyvateľov dvora, „susedov“, tvorí základ všetkých sociálnych kontaktov v lokalite.¹¹

Obyvateľov dvora *U Bereši* sme ponímali ako primárnu skupinu. Vo dvore sme uskutočnili základný výskum priamym pozorovaním a interview v 12 domácnostiach.¹² Údaje sme doplnili a upresnili vyplnením dotazníka s polovicou obyvateľov. Usilovali sme sa zostaviť takú vzorku, ktorá aspoň približne zodpovedá sociálnej štruktúre obyvateľov dvora.¹³ Výskum sme zamerali na rozprávačské príležitosti, na rozprávačov a zloženie poslucháčov pri jednotlivých príležitostiach v minulosti (dvadsiate až päťdesiate roky) a súčasnosti (šesťdesiate až osemdesiate roky). Usilovali sme sa vytvoriť obraz o stave ľudového rozprávania v príslušných obdobiach a postihnúť význam generácií pre transmissiu ľudovej prózy.

3. V období od dvadsiatych do päťdesiatych rokov existovali vo dvore pravidelné besedy, *posetki* mužov najstaršej a strednej generácie. Konali sa od jari do jesene na lúke pri potoku, vtedy sa na nich zúčastňovali i ženy, mladšia generácia, mládež a deti, v zimných mesiacoch v niektorom dome. Muži strednej generácie sa tiež schádzavali na pravidelnú hru v karty. Ďalšie rozprávačské príležitosti tvorili návštevy v krčme a spoločné vykonávanie niektorých prác (práce v lese, pltníctvo, furmanka ap.).

Pre ženy všetkých generácií i slobodné dievčatá najvýznamnejšou rozprávačskou príležitosťou bolo driapanie peria v zimných mesiacoch. Driapačky sa organizovali medzi susedkami vo dvore, len slobodné dievčatá chodili driapať

aj do 2—3 dvorov. Rozprávačské príležitosti poskytovali i priadky (viac slobodné dievčatá), spoločné česanie vlny, pletenie, pranie bielizne, pasenie husí (staršie ženy), spoločný zber lesných plodín a poľnohospodárske práce.

Mládež sa stretávala pri spoločnom pasení dobytky vo dvore a na cholvar-koch, pri vohľadoch, zábavách ap.

V šesťdesiatych až osemdesiatych rokoch naďalej pretrvávajú besedy medzi mužmi, pravda, stredná generácia sa na nich zúčastňuje len v nedeľu alebo vo sviatok, lebo pracuje mimo bydliska. Besedy zanikajú roku 1981.¹⁴ Medzi mužmi strednej generácie pretrváva hra v karty.¹⁵ Rozprávačské príležitosti v krčme nestrácajú na svojom význame. Do začiatku šesťdesiatych rokov postupne však zaniká rozprávanie pri spoločnom vykonávaní prác (v lese, v poľnohospodárstve).

V šesťdesiatych rokoch až do polovice sedemdesiatych rokov udržiavali sa spoločné driapačky pre najstaršiu a strednú generáciu žien. Nové rozprávačské príležitosti pre ženy vznikajú od sedemdesiatych rokov pri prácach v JRD a ľudovom výrobnom družstve.

Od konca sedemdesiatych rokov sa rozšírilo stretanie mládeže, mladšej i strednej generácie (=rodiny spriíbuznené alebo spriateľené) pri ohni. *Kuriť oheň* sa chodí v letných mesiacoch najmä koncom týždňa. Pri ohni sa spieva a rozpráva.¹⁶

4. Na základe doterajšieho výskumu javí sa primárna skupina susedov ako najdôležitejšia pre transmissiu a existenciu ľudovej prózy takmer až do súčasnosti.

Respondenti dotazníka z najstaršej, strednej a mladšej generácie mužov označili za najdôležitejšie rozprávačské príležitosti v čase ich mladosti (20.—40. roky, 40.—50. a 50.—60. roky) besedy vo dvore, rozprávanie v krčme, driapačky, rozprávanie v rodine a iné (spoločné práce, vohľady ap.). Najvýznamnejší rozprávači boli z okruhu susedov.

Najdôležitejšie rozprávačské príležitosti pre respondentky troch generácií boli driapačky, besedy vo dvore, príležitosti v rodine a pri spoločnom vykonávaní niektorých prác. Ako najdôležitejšia skupina z hľadiska transmisie vystupuje opäť skupina susedov.

Iná situácia nastala, ak sa v rodine vyskytovala výraznejšia rozprávačská osobnosť.¹⁷ Vtedy rozprávanie v rodine pokladali respondenti za najdôležitejšiu rozprávačskú príležitosť a primárnu skupinu príbuzných uprednostnili pred skupinou susedov.

Načrtnutý stav sa zachováva pre najstaršiu generáciu a časť strednej generácie dodnes. Najstaršia generácia mužov pokladá dnes za najčastejšie a najvýznamnejšie rozprávačské príležitosti rozhovory medzi susedmi, potom pri návšteve krčmy. Najstaršia generácia žien uvádza ako najčastejšie rozprávačské príležitosti rozhovory susediek v nedeľu popoludní. Pravidelnejšie rozprávanie v rodine, okrem jedného prípadu,¹⁸ ani muži ani ženy z najstaršej generácie neuvádzajú.

Stredná a mladšia generácia mužov považuje dnes za najvýznamnejšie rozprávačské príležitosti rozprávanie v krčme, až potom medzi susedmi (pri hre v karty). Pre strednú generáciu zamestnaných žien sa stali najvýznamnejšími rozprávačskými príležitosťami rozhovory pri práci v JRD a ľudovom výrobnom družstve, potom medzi susedkami v nedeľu popoludní. Stredná generácia a mladšia generácia žien v domácnosti má tie isté rozprávačské príležitosti ako najstaršia generácia žien.

Odpovede mládeže a detí — vekovej skupiny, ktorá si tvorí rozprávačský repertoár — dokresľujú dnešný obraz rozprávania vo dvore *U Bereši*. Mládež uvádza ako najvýznamnejšie rozprávačské príležitosti rozhovory v krčme a pri zábavách v dedine. Výrazne uprednostňuje skupinu vrstovníkov pred skupinou susedov alebo príbuzných.¹⁹ Deti za naj-

častejšie rozprávačské príležitosti pokladajú rozprávania rozprávača R. P. (nar. 1910) a E. J. (1900) vo dvore a rozprávania rozprávačky V. P. (1900) v lete pri pasení. Hoci to respondenti neuviedli, javí sa na základe pozorovania významné pravidelné stretanie mládeže a detí (mládež koncom týždňa, deti skoro každý deň poobede) v dome J. B. (1955, invalid, slobodný). I keď ide v zásade o skupinu vrstovníkov, je to zároveň skupina obmedzená i lokálne — len na vrstovníkov dvora. J. B. sa prejavuje ako pohotový rozprávač.²⁰

5. Záver. Výskumný materiál naznačuje, že transmisiu ľudovej prózy zaručovala primárna skupina susedov, ktorá ako lokálna jednotka združovala obyvateľov všetkých vekových skupín. Rodina ako ohnivko medzigeneračného odovzdávania prozaickej tradície vystúpila do popredia iba v prípade výraznejších rozprávačských osobností. Hoci sa rozprávanie organizovalo i v rámci spolupracovníckych a vrstovníckych skupín (furmanka, pltníctvo, vohľady) a nebolo bezvýznamné, i tak sa zdá, že stálo až za príležitosťami, vytvárajúcimi sa na báze lokálnej a viacgeneračnej (susedia — besedy, driapačky).

V súčasnosti sa rozprávanie v primárnej skupine susedov ešte udržiava pre najstaršiu generáciu mužov a žien, pre časť strednej generácie žien a detí. Z hľadiska transmisie najstaršia generácia funguje ako najvýznamnejší činiteľ v zachovávaní kontinuity ľudového rozprávania v tejto lokálnej jednotke i ako odovzdávateľ tradičného rozprávačského repertoáru. Hoci túto úlohu spĺňala najstaršia generácia vždy, jej význam v súčasnosti stúpa o to viac, že stredná generácia má oproti minulosti obmedzenejších podiel na tomto procese. Rozprávačské príležitosti strednej generácie sa v súčasnosti vytvárajú viac v rámci spolupracovníckych (ženy — JRD a LVD) alebo širších lokálnych skupín (muži — krčma). Tým sa umožňuje transmisia

medzi dospelými (stredná — mladšia generácia) ale nie medzi dospelými a deťmi. Pravidelné rozprávanie v rodine ustúpilo v súčasnosti veľmi do úzadia.

Rozprávačské príležitosti pre mladšiu generáciu a mládež sa vytvárajú v rámci širších lokálnych vzťahov (príležitosti v krčme) alebo lokálno-vrstovníckych (stretanie u J. B.). Mladšia generácia a mládež sa zatiaľ na transmisii ľudovej prózy podieľa minimálne, za určitých okolností môže proces i brzdiť alebo rušiť: tieto dve vekové skupiny sa najvý-

raznejšie nachádzajú v štádiu prehodnocovania postojov k tradícii. Proces je o to silnejší, že tradícia sa ešte pociťuje ako praveľmi živá súčasť lokálneho kultúrneho modelu.

Naše pozorovania vychádzajú z výskumov nevelkej skupiny obyvateľov Novej Bystrice. Takýto prístup varuje pred prílišným zovšeobecnením, avšak prináša konkrétne výsledky, ktoré, dúfam, môžu prispieť k riešeniu otázky transmisie ľudovej prózy v minulosti a súčasnosti.

POZNÁMKY

- 1 GUSEV, V. J.: Estetika folklóru. Praha 1978, s. 13—30, 60—62, 192, 210—211.
- 2 Z posledných monografií porovnaj WROCLAWSKI, K.: Macedonskiot naroden raskažuvač Dimo Stenkoski. Skopje 1979. Tam ďalšia literatúra.
- 3 GARDOŠ, I.: Das Repertoire einer heutigen obersorbischen Erzählgemeinschaft. Lëtopis, Reihe C-Volkskunde, Nr. 11/12, 1968/1969, s. 86—93. Tá istá: Beobachtungen zur heutigen Erzählsituation in einem Lausitzer Heidedorf. Lëtopis, Reihe C-Volkskunde, Nr. 15, 1972, s. 40—60.
- 4 KREKOVIČOVÁ, E.: K niektorým problémom ekologického štúdia piesňového repertoáru Východnej. Národop. Akt. 16, 1979, s. 265—275.
- 5 Obec Nová Bystrica, o. Čadca, 3200 obyvateľov. Masový odchod za prácou do priemyslu začal pre mužov v polovici päťdesiatych rokov, pre ženy od polovice šesťdesiatych rokov. Od roku 1970 dve prevádzky ľudového výrobného družstva Rozvoj (šitie topánok), asi 150 zamestnancov, prevažne ženy. JRD od roku 1975 so sídlom v Starej Bystrici.
- 6 Na ukážku uvádzame žánrové zloženie repertoáru zorganizovanej besedy. Záznam z r. 1981, trvanie 2 hodiny. Účastníci: Manželia H. (1917, kurič v ZDŠ), H-ová (1923, invalid. dôchodkyňa), ich vnučka Š-ová (1971, žiačka ZDŠ), manželia P. (1930, lesný robotník) a P-ová (1933, domáca). Manželia P. a H. sú susedia. Nahrávala som v dome H-ovcov.
Repertoár besedy:
Poverové poviedky 14
rozprávanie zo života 3

rozprávanie zo života humoristické	7
povesti	2
novelistická rozprávka	1
spolu	34

Na začiatku besedy sme položili otázku zameranú na najznámejšie tematické okruhy v lokalite, so zámerom navodiť čo najrýchlejšie spontánnu rozprávačskú situáciu. Pribeh besedy sme ďalej neovplyvňovali. Hoci takýto záznam nie je vernou ukážkou prirodzenej rozprávačskej príležitosti, približuje sa k nej (H. ako hlavný rozprávač sa strieda v rozprávaní s ostatnými účastníkmi) a pravdepodobne zachycuje zameranie repertoáru jednotlivých účastníkov.

H. pohotový rozprávač, najmä, humoristický; 1 rozprávanie zo života, 5 rozprávaní zo života humoristických, 1 poverová poviedka, 1 povest (spolu so Š-ovou), 1 novelistická rozprávka (spolu s P. a P-ovou).

Š-ová, verbálne nadané dieťa, rozprávania prebrala od starej matky Š-ovej z Riečnice; 7 poverových poviedok, 1 povest + 1 spolu s H.

H-ová, nevýrazná rozprávačka, nedokáže dobre fabulovať; 1 rozprávanie zo života, 2 rozprávania zo života humoristické, 1 poverová poviedka.

P. dobre fabuluje, ale nerozpráva často; 4 poverové poviedky, 1 rozprávanie zo života, 1 novelistická rozprávka spolu s P-ovou a H.

P-ová, nevýrazná rozprávačka; 1 poverová poviedka, 1 novelistická rozprávka spolu s P. a H.

- 7 V šesťdesiatych rokoch zaznamenal R.

Bednárík v Bystrickej doline silné pretrvávajúce tradičné foriem ľudového staviteľstva. BEDNÁRIK, R.: Ľudové staviteľstvo na Kysuciach, Bratislava 1968, s. 25an. Porov. aj s výsledkami výskumov v Riečnici a Harvelke (susedné obce). Riečnica — Harvelka. (Výskum zátopovej oblasti na Kysuciach). Národop. Inf. 1981, č. 2, Bratislava — Čadca.

8 FERÁK, VI. — KROUPOVÁ, Z. — SALNER, P.: Sekundárny vývoj endogamie a imbrídingu v obciach Bystrickej doliny (Kysuce). Kysucké múzeum — Správy a informácie. 1980, č. 4, s. 93—115.

9 54 obyvateľov, 14 domov.

Ženy nie sú zamestnané mimo obce.

K poznámke 9:

Muži

	zamestn. v obci	zamest. mimo obce	v dô- chodku	Spolu
nad 60 r.			3	3
35—60 r.	1	6	1	8
18—35 r.		3	1	4
				15

K poznámke 13 — Respondenti dotazníka:

Muži

	zamest. v obci	zamest. mimo obce	v dô- chodku	spolu
nad 60 r.	1		2	2
35—60 r.		3	1	5
18—35 r.		1	1	2
				9

Ženy

	zamest. v obci	v domác- nosti	v dô- chodku	spolu
nad 60 r.			3	3
35—60 r.	6	3	1	10
18—35 r.		1		1
				14

Ženy

	zamest. v obci	v domác- nosti	v dô- chodku	spolu
nad 60 r.			2	2
35—60 r.	4	3		7
18—35 r.		1		1
				10

Mládež

	v učení v obci	v učení mimo o.	v domác- nosti	spolu
15—18 r.	1	4	1	6

Mládež

	v učení v obci	v učení mimo obec	v domác- nosti	spolu
15—18 r.	1		1	2

Deti

	v predškol. veku	v ZDŠ	spolu
do 15 r.	7	12	19

Deti

	v predškol. veku	V ZDŠ	spolu
do 15 r.		7	7

- 10 BEDNÁRIK, R.: c. d., s. 25—31.
- 11 K podobným zisteniam dospela i Z. Škovierová v susednej obci Riečnica. ŠKOVIEROVÁ, Z.: Intralokálne vzťahy v obci Riečnica. *Národop. Inf.* 1981, č. 2, s. 123—145.
- 12 V dvoch domoch sme nemohli vykonať výskum pre dlhotrvajúcu neprítomnosť obyvateľov.
- 13 Otázky dotazníka:
1. Kto vám najčastejšie rozprával v mladosti?
    - primárne skupiny: susedia, príbuzní, spolupracovníci, vrstovníci, iní (kto)
    - generačné rozvrstvenie: z najstaršej generácie, zo strednej generácie, vaši vrstovníci, mladší od vás.
  2. Kde vám najčastejšie rozprával?
    - miesto: doma, vo dvore, v obci, mimo obec, inde (kde)
    - príležitosti: rozprávanie v rodine, besedy, driapačky, návštevy krčmy, iné (aké)
  3. Komu najčastejšie teraz rozprávate? (Koho najčastejšie teraz počúvate?)
    - primárne skupiny: susedia, príbuzní, spolupracovníci, vrstovníci, iní (kto)
    - generačné rozvrstvenie: z najstaršej generácie, zo strednej generácie, z mladšej generácie
  4. Kde najčastejšie teraz rozprávate? Kde najčastejšie teraz počúvate?
    - miesto: doma, vo dvore, v obci, mimo obec, inde (kde)
    - príležitosti: rozprávanie v rodine, besedy, driapačky, návštevy krčmy, iné (aké)
- 14 Roku 1981 sme zaznamenali pravidelné besedy mužov najstaršej generácie R. P. (1910), L. J. (1900), V. H. (asi 1908) približne 3 krát do týždňa a v nedeľu poobede na lavičke pred domom V. H. V zime v dome V. H. Besied sa cez týždeň zúčastňovali J. J. (1931 v invalidnom dôchodku) a R. P. (1938, zamestnaný v obci). Ostatní muži zo strednej generácie v nedeľu. Pravidelnejšie rozprávali 2 muži zo strednej generácie. Zo žien najstaršej generácie sa besied zúčastňovala 1 pravidelne, 1 občas, 1 vôbec nie. Pravidelne nerozprávala ani jedna. Ženy zo strednej generácie prichádzali až na 1 pomerne pravidelne na besedy. Do rozprávania sa zapájali 3. Mladší muži, ženy, mládež počúvali občas, nerozprávali vôbec. Deti počúvali pravidelne. Besedy postupne zanikli na jeseň 1981. Bezprostrednou príčinou bolo vážne ochorenie rozprávača V. H. a jeho dlhotrvajúca neprítomnosť až podnes (nemocnica, liečenie). Od roku 1982 sa pravidelne stretávajú (3x do týždňa a v nedeľu popoludní) ešte dvaja členovia pôvodného rozprávačského okruhu — R. P. a L. J. pred domom alebo v dome R. P. Okolo týchto dvoch výrazných rozprávačov sa zatiaľ nevytvoril nový rozprávačský okruh. Pravidelnejšími poslucháčmi sú len vnúčatá R. P. a iné deti z dvora.
- 15 R. 1982 sa pravidelne stretávajú pri hre v karty 3 muži zo strednej generácie v dome jedného z nich. K nim sa občas pridávajú 1—2 muži.
- 16 K. Kálal popisuje spoločné posedenia mládeže a dospelých ako spevácku a rozprávačskú príležitosť na Kysuciach na prelome storočia. KÁLAL, K.: Na krásnom Slovensku. Praha 1903, s. 21—22. V 20.—60. rokoch *kuríť oheň* ustúpilo do úzadia.
- 17 I. najstaršia generácia mužov: 1 obyvateľ — významný rozprávač — otec
II. najstaršia generácia žien: 0
III. stredná generácia mužov: 2 obyvatelia — významní rozprávači — otcovia
IV. stredná generácia žien: 1 obyvateľka — významný rozprávač — svokor
1 obyvateľka — významný rozprávač — otec
V. mladšia generácia mužov: 1 obyvateľ — významný rozprávač — starý otec
VI. mladšia generácia žien: 0
- 18 Rozprávač R. P. (1910), pozri pozn. 14.
- 19 Vypĺňanie dotazníka s mládežou sťažoval jej nezáujem o skúmané javy. Je aj otázne, či 2 respondenti zo 6 členov tejto vekovej skupiny vo dvore podali reprezentatívne odpovede.
- 20 J. B. je vnuk významného rozprávača. Pozri poznámku 16, skupinu V. Tradičné žánre zatiaľ nereprodukuje, hoci ich dobre pozná. Deti a mládež pomáhajú J. B. pri práci, za to im on rozpráva, hrajú karty, počúvajú hudbu ap.

DIE BEDEUTUNG DER BEZIEHUNGEN ZWISCHEN DEN GENERATIONEN FÜR DIE TRANSMISSION DER VOLKSTÜMLICHEN PROSA IM KYSUCE-GEBIET

Zusammenfassung

Die Autorin untersuchte die Transmission der volkstümlichen Prosa in einer primären Gruppe von Nachbarn, die einen gemeinsamen Hof (54 Einwohner, 14 Häuser) bewohnen. Die Untersuchung wurde im Hof durch direkte Beobachtung und durch Interviews in 12 Häusern durchgeführt. Um die auf solche Weise gewonnenen Angaben zu präzisieren füllte die Autorin noch Fragebögen mit 28 Respondenten aus.

Die Verfasserin richtete ihr Augenmerk auf zwei Zeiträume: auf die zwanziger bis fünfziger Jahre und auf die sechziger bis achtziger Jahre dieses Jahrhunderts. Sie untersuchte die Erzählgelegenheiten und die Erzählbereiche so in der Vergangenheit wie in der Gegenwart. Auf Grund dieses Materials war sie bemüht, ein Bild über den Zustand des volkstümlichen Erzählens in den erwähnten Zeiträumen zu entwerfen und die Bedeutung der einzelnen Generationen für die Transmission der Volksprosa festzuhalten.

Anhand der gesammelten Angaben nimmt die Autorin an, daß die Transmission der volkstümlichen Prosa in den zwanziger bis fünfziger Jahren durch die primäre Gruppe der Nachbarn gewährleistet war, die als lokale Einheit Bewohner aller Altersgruppen umfaßte. Die Transmission in der Familie trat nur bei ausgeprägten Erzählerpersönlichkeiten in den Vordergrund. Das Erzählen in der Gruppe der Mitarbeiter und Altersgenossen war zwar nicht ohne Bedeutung, doch rangierte es hinter den Erzählgelegenheiten in der Gruppe der Nachbarn.

Gegenwärtig wird das Erzählen in der Gruppe der Nachbarn für die älteste Ge-

neration der Männer und Frauen sowie für einen Teil der mittleren Generation der Frauen und für die Kinder organisiert. Die älteste Generation fungiert als wichtigster Faktor bei der Bewahrung der Kontinuität des volkstümlichen Erzählens in dieser lokalen Einheit und als Überlieferer des traditionellen Erzählrepertoires. Ihre Bedeutung nimmt umso mehr zu, als die mittlere Generation im Vergleich zur Vergangenheit einen geringeren Anteil am Prozeß der Transmission hat.

Erzählgelegenheiten in der mittleren Generation ergeben sich eher in den Gruppen der Mitarbeiter oder in anderen, breiteren lokalen Gruppen. Dadurch wird eine Transmission unter den Erwachsenen (von der mittleren zur jüngeren Generation) ermöglicht, jedoch nicht zwischen Erwachsenen und Kindern. Das Erzählen in der Familie ist gegenwärtig in den Hintergrund getreten.

Erzählgelegenheiten für die jüngere Generation und für die Jugend ergeben sich im Rahmen breiterer lokaler Beziehungen und zwischen den lokalen Gruppen von Altersgenossen. An der Transmission der volkstümlichen Prosa hat die jüngere Generation und die Jugend vorläufig nur minimalen Anteil. Diese Altersgruppen befinden sich im Stadium der Umwertung ihrer Einstellung zur Tradition. Der Prozeß ist umso stärker, als die Tradition noch als sehr lebendiger Teil des lokalen Kulturmodells empfunden wird. Die traditionellen Genres der Volksprosa werden von der jüngeren Generation und von der Jugend meist verneint.

ЗНАЧЕНИЕ МЕЖПОКОЛЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ ДЛЯ ТРАНСМИССИИ НАРОДНОЙ ПРОЗЫ НА КИСУЦАХ

Резюме

Автор изучала трансмиссию народной прозы в группе соседей, населяющих один двор (54 жителя, 14 домов). Во дворе она проводила исследование методом непосредственного наблюдения и интервью в 12 домах. Для уточнения была заполнена анкета 28 отвечающими.

Автор исследовала два периода: 20 — 50-е года и 60 — 80-е годы. Она наблюдала возможности для рассказывания в прошлом и в настоящее время. На основании этого материала автор стремилась создать картину состояния народного рассказывания в соответствующие периоды и понять значение поколений для трансмиссии народной прозы.

По результатам исследования автор делает вывод, что трансмиссия народной прозы в 20 — 50-е годы обеспечивалась благодаря первичной группе соседей, которая в качестве локальной единицы объединяла население всех возрастных групп. Трансмиссия в семье выдвигалась на передний план лишь в случае ярких личностей-рассказчиков. Рассказывание в группах сотрудников и сверстников не было незначительным, но стояло на втором месте после возможностей в группе соседей.

В настоящее время рассказывание в группе соседей организуется для самого старшего поколения мужчин и женщин, для части

среднего поколения женщин и для детей. Самое старшее поколение функционирует в качестве важного фактора в сохранении преемственности народной прозы в этой локальной единице и как передатчик традиционного рассказчицкого репертуара. Его значение растет тем более, что среднее поколение имеет по сравнению с прошлым более ограниченное влияние на процесс трансмиссии.

Рассказчицкие возможности среднего поколения создаются в большей мере среди сотрудников или более широких локальных групп. Это обеспечивает трансмиссию среди взрослых (среднее — младшее поколение), но не между взрослыми и детьми. Рассказывание в семье отошло в настоящее время на задний план.

Возможности для рассказывания для младшего поколения и молодежи создаются в рамках более широких локальных отношений и среди сверстников. Младшее поколение и молодежь пока участвуют в передаче народной прозы в минимальной мере. Они находятся в стадии переоценки отношения к традиции. Этот процесс тем сложнее, что традиция все еще ощущается как слишком живая часть локальной культурной модели. Традиционные жанры народной прозы младшее поколение большей частью игнорирует.

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 31, 1983, číslo 3—4

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. VIERA GAŠPARÍKOVÁ, CSc.

Tajomníčka redakcie
PhDr. Zora Vanovičová

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., doc. PhDr. Emília
Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová,
CSc., PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr.
Milan Leščák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek,
CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc.
PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr.
Viera Nosáľová, CSc., PhDr. Adam Pranda,
CSc., prof. PhDr. Antonín Robek, DrSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného
povstania, n. p., Martin

Registr. zn. F 7091

Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné pred-
platné Kčs 80,—

Rozširuje, objednávky a predplatné prijíma
PNS — ÚED, Bratislava, ale aj každá
pošta a doručovateľ. Objednávky do za-
hraničia vybavuje PNS — Ústredná expe-
dičia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6,
884 19 Bratislava.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1983

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Ака-
демии Наук

Год издания 31, 1983, № 3—4

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук

Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Вера
Гашпарикова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Клемен-
сова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 31, 1983. Nr. 3—4. Erscheint vier-
mal im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und
PhDr. Viera Gašparíková

Redaktion: 813 64 Bratislava, Klemenso-
va 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences

Volume 31, 1983, No. 3—4

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Viera Gašparíková

Editor: 813 64 Bratislava, Klemensova 19

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences

Anné 31, 1983, No. 3—4

Paraît quatre fois par an, Editions de VE-
DA, maison d'édition de l'Académie slova-
que des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et
PhDr. Viera Gašparíková

Rédaction: 813 64 Bratislava, Klemensova
19

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Am-
sterdam HOLLAND

